

Εκείνοι που θα ζήσουν...

Του Σταύρου Παναγιωτίδη

Κάθισα, έκλεισα τα μάτια, να, έτσι, και σκέφτηκα: εκείνοι που θα ζήσουν ύστερα από εκατό-διακόσια χρόνια έπειτα από εμάς και που εμείς τώρα ανοίγουμε το δρόμο γι' αυτούς, θα μας μνημονέψουν μ' έναν καλό λόγο; Κι όμως Βάγια, δε θα μας μνημονέψουν!»

Άντον Τσέχοφ, Ο Θεός Βάνιας

Ο Τσέχοφ έγραψε για να βγάλει από την ψυχή του και να απλώσει μπροστά στα μάτια του κόσμου όλη τη γκρίζα απόγνωση που έβλεπε στην μουντή, άτονη και φοβική ζωή των Ρώσων των αρχών του εικοστού αιώνα. Ήταν, το βλέπουμε, εξαιρετικά απαισιόδοξος. Του το γεννούσε το παρόν του. Πέθανε το 1904, μην προλαβαίνοντας να δει τις μεγάλες μέρες που συντάραξαν την εποχή του και μογιάτισαν την Ιστορία των επόμενων εποχών, μια δεκαετία αργότερα, με την Οκτωβριανή Επανάσταση. Φαίνεται, όμως, να πίστευε σε καλύτερες μέρες για τους ανθρώπους του μέλλοντος. Θλιβόταν, μόνο, που το κόστος για αυτές τις μακρινές μέρες, που ο ίδιος δεν θα έβλεπε, ήταν η ζοφερά άτονη και αδιέξοδη ζωή των καιρών του. Η θυσία του πριν για το μετά. Και αναρωτιόταν αν, έστω, οι άνθρωποι της εποχής του θα μνημονεύονταν για λίγο από τους επόμενους. Δηλαδή, αν είχε κάποιο μικρό προσωπικό αντίδωρο, κάποια παρηγοριά να τους προσφερθεί για όλο αυτό που ζούσαν.

Το ότι λίγο μετά ήρθε η Επανάσταση είναι, ασφαλώς, μια ειρωνεία τραγική. Δεν ξέρουμε αν φτιάχτηκε ο Οκτώβρης πάνω στη μνήμη των προηγούμενων ή στην ελπίδα των επόμενων. Ας μας λέει ο Μπένγιαμιν ότι για την τάξη, το μίσος όσο και το πνεύμα θυσίας «τρέφονται και τα δύο από την εικόνα των υποδουλωμένων προγόνων και όχι από το ιδανικό των απελευθερωμένων εγγονών». Ας μας λένε οι αγωνιστές μας των παλιών χρόνων, με ειλικρίνεια, πως ό,τι έκαναν το έκαναν για εμάς, για να ζήσουμε εμείς. Έτσι το νιώθουν πια, έτσι τους έμεινε με τα χρόνια στην ψυχή. Αλλά στη βάση, οι άνθρωποι ό,τι κάνουν, το κάνουν για το τώρα. Για το καθήκον τους ή για το συμφέρον τους. Ή για το συνταίριασμα των δυο τους.

Για αυτό, το ιδανικό κάθε επαναστάτη θα ήταν να θυμούνται όλοι τη δράση του. Αλλά να ξεχάσουν, για πάντα, το όνομά του. Να θυμούνται, να μνημονεύουν τους αγώνες, όλα όσα οδήγησαν τα πράγματα στο μέλλον. Καλύτερα, να τα θυμούνται αμυδρά. Σαν όνειρο. Να έχουν κερδίσει οι αγώνες, να έχουν πιάσει καλή ρίζα τα αίματα τόσο πολύ, να έχουν φυτρώσει τέτοια λουλούδια στη ζωή που να φαίνονται όλα αυτά τα παλιά τόσο πια μακριά, τόσο παράξενα που να μην πιστεύουν οι επόμενοι, καλά-καλά, πως έγιναν. Να είναι τόσο νέα η ζωή που ζουν οι επόμενοι, τόσο αλλαγμένος ο κόσμος, τόσο ανοιξιάτικος ο νέος ήλιος της Ιστορίας που να μην μπορούν άλλο πια οι καινούριοι να καταλάβουν πως ήταν εκείνα, τα μαυρισμένα, τα παλιά χρόνια. Να μοιάζουν όλα αυτά, πια, σαν έναν παραμύθι για τα μικρά παιδιά. Για τα πολύ μικρά παιδιά. Από αυτά τα περίεργα παραμύθια, που είναι τόσο τρελά που μόνο τα μικρά παιδιά τα πιστεύουν, και τόσο μαγικά, που μόνο αυτά μπορούν να τα ξεκλειδώσουν, για λίγο. Κι έτσι, να ξεχαστούν και τα ονόματα. Γιατί στα παραμύθια σημασία δεν έχουν τα ονόματα. Σημασία έχει να βλέπουμε το δικό μας πρόσωπο στα πρόσωπα του παραμυθιού.

Κι εμείς; Εμείς ανοίγαμε αυτά τα χρόνια δρόμους. Με καθήκον. Εμπνευσμένο από τις αφηγήσεις για τα παλιά και τις ελπίδες για τα επόμενα. Αλλά για το τώρα. Για την ανταπόκριση σε αυτό το καθήκον. Και δεν το ξέραμε πως μπορεί και να νικήσουμε. Και δεν

το νιώθαμε πάντα. Και κάποιες φορές δεν θέλαμε να βλέπουμε μπροστά γιατί τα σύννεφα ήταν πολλά, ο δρόμος μαύρος και ο κόσμος περνούσε από μπροστά μας γελώντας και άλλοτε μας περιεργαζόταν με απορία, που είχαμε βαλθεί να ανοίγουμε τέτοιους δρόμους, πεσμένοι εκεί κάτω, χωρίς να είναι η δουλειά μας. Χωρίς να μας το έχει επιβάλει κάποιος. Κι όμως. Το είχε επιβάλει το καθήκον. Και σκύβαμε και ανοίγαμε το δρόμο, γιατί ήταν το μόνο που μπορούσαμε να κάνουμε, γιατί αν σταματούσαμε και σηκώναμε λίγο στα σοβαρά το κεφάλι μπορεί και να σταματούσαμε. Όπως σταμάτησαν τόσοι. Μόνο με το κεφάλι κάτω, μόνο κοιτώντας πίσω μπορούσαμε να φτιάξουμε αυτόν τον δρόμο. Πράγματι, «από την εικόνα των υποδουλωμένων προγόνων». Από το καθήκον. Για το τώρα. Με την ελπίδα του μέλλοντος, θολή και χωρίς πολύ σκέψη και πίστη, αλλά για να είμαστε συνεπείς απέναντί της. Για το τώρα. Για το καθήκον.

Και ένας κάποιος δρόμος άνοιξε. Το πιστεύαμε – δεν το πιστεύαμε, αυτός άνοιξε. Και τώρα, με παλινδρομήσεις, φόβους, διαθέσεις αντίστροφες, προχωράμε. Σαν τους μεθυσμένους, άλλοτε σαν τους κάβουρες, άλλοτε με φόβο και με βήματα καμιά φορά γρήγορα προς τα πίσω, στην ασφάλεια της περήφανης ήττας των υποδουλωμένων προγόνων. Κι άλλοτε μπροστά, με θάρρος, με τον ήλιο του αγώνα από πάνω μας. Εμείς τον σηκώνουμε. Για να φωτίζει εμάς, να ζεσταίνει τους παλιούς, να φτιάχνει τους επόμενους. Και έχουμε κι εμείς μια ευχή: να ξεχαστούμε. Να μην μας μνημονεύει κανείς. Να μην θυμάται ποιος του άνοιξε το δρόμο. Να φαίνεται ο δρόμος αυτονόητος. Να μην έχει γυρισμό. Να έχουν μπει τα οδοφράγματα στον παλιό κόσμο, να έχει καεί το μονοπάτι που μας έφερε, κι εμείς μαζί, να μην μας μνημονεύουν. Να έχουμε νικήσει τόσο πολύ που να έχουν ξεχαστεί οι νικητές. Να μην μας μνημονεύουν. Να μην θυμηθούν ποτέ ονόματα. Να μην σκέφτονται προγόνους. Για να μπορούν να νιώθουν πια «το ιδανικό των απελευθερωμένων εγγονών», για να παίρνουν φως από το μέλλον και όχι από πίσω. Για να αρχίσουν την ανθρώπινη ιστορία. Για να σηκώνεται πια ο άνθρωπος στο ύψος του ανθρώπου. Για να μαθαίνουν τα παιδιά παραμύθια. Με εμάς. Χωρίς τα ονόματά μας. Με τα δικά τους πρόσωπα. Για να μας βγάζουν τη γλώσσα. Με χαμόγελο... Πως αλλιώς μπορεί να είναι ο κομμουνισμός;